

ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

М. В. БОНДАРЄВА

Марія Володимирівна Бондарєва, кандидат юридичних наук, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОТИДІЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ЗАСОБАМИ НОТАРІАТУ

Є в ньому щось і від священика, і від судді, від чиновника і адвоката, і якщо був би живий сам Лабрюєр, навіть йому не вдалося б з точністю проаналізувати його характер

Оноре де Бальзак. Про нотаріуса

Ступінь розвиненості та ефективності будь-якої складової правової системи, в тому числі й системи нотаріальних органів, проявляється через її функціональну завантаженість, цілісність та повноту теоретичних та наукових уявлень про природу, сутність цієї інституції, внутрішніх законів, які визначають основні риси та тенденції її розвитку. Подібні міркування можуть бути розповсюджені і на проблему участі органів нотаріату у протистоянні «тінізації» економіки. На нотаріуса покладений обов'язок вчинення низки публічно-правових функцій, основною метою реалізації яких є посилення прозорості економічних відносин шляхом наділення нотаріальних актів особливою юридичною силою. Більшої актуальності окресленій проблемі надають статистичні дані, згідно яких в 2007 р. було порушено 8 (у 2006 – 8, у 2005 – 10) кримінальних справ у відношенні самих нотаріусів¹.

Пропонуємо один із можливих варіантів створення за участю нотаріату системи протистояння проникненню протиправно здобутих капіталів в економічну систему України. Комплекс заходів, які, на мою думку, мають утворювати таку систему може включати в себе: заходи забезпечення участі нотаріату в передбачених законодавством процедурах надання правомірності певним юридичним фактам, у тому числі правочинам; заходи, які формують організовану систему нотаріальних органів у світі загально світових тенденцій організації і функціонування нотаріату; заходи допуску до нотаріальної діяльності; і заходи відповідальності нотаріусів за професійні правопорушення будь-якого ступеню тяжкості.

Розглянемо детальніше кожен з груп обставин.

Специфічність практики сучасного правового регулювання в Україні полягає в недостатній ефективності регуляторів економічного, банківського, фінансового, цивільного впливу на правовідносини, що можуть бути складовими частинами протиправної діяльності в економічній сфері. За даними експертів, близько 70% доходів, одержаних незаконним шляхом, спрямовуються в Україні на різні форми підприємницької діяльності, а 15 % – на придбання нерухомості та іншого майна². Зазначені тенденції носять негативний характер і, безперечно, впливають на тенденції розвитку процесів «тінізації» економіки, розміри якої за деякими даними становлять близько 60 % реальної економіки держави³. Доречним видається розгляд таких анти-соціальних явищ, серед іншого, і в контексті загальної тенденції до звуження кола правочинів, що є потребують обов'язкового нотаріального посвідчення. Спеціалістами сьогодні пропонуються різні варіанти розширення переліку правочинів, які потребуватимуть обов'язкового нотаріального посвідчення, або поширення нотаріальної форми на певні види юридичних дій⁴. Повною мірою обґрунтованою видається пропозиція запровадити обов'язкову нотаріальну форму для договорів, які укладаються за участю осіб з обмеженими фізичними та інтелектуальними можливостями (сліпих, глухих, німих, глухонімих, обмежено дієздатних та недієздатних осіб), за виключенням дрібних побутових правочинів⁵, договорів, загальна сумарна вартість яких є значною, незалежно від предмету такого договору⁶. Наведені пропозиції можуть бути предметом дискусії, проте думається, що спрощення в зазначеній сфері можуть призводити до негативних наслідків як для публічних, так і для приватних інтересів та підвищенню ступеню криміналізації цивільного обороту.

Загалом, у реаліях сьогодення правові засоби протистояння проникненню злочинних капіталів у легальний господарський обіг вичерпуються практично тільки кримінально-правовими засобами. Не є виключеннями в цьому сенсі положення чинного українського законодавства, які регулюють питання використання протиправно здобутого майна і підстави притягнення до відповідальності за діяння, пов'язані з таким ви-

користанням. Зокрема, існуючі механізми цивільно-правового регулювання (наприклад, визнання недійсним, правочину, який не відповідає вимогам закону) не забезпечує достатньою мірою ефективних форм та методів впливу на відносини, які виникають із незаконного набуття або збереження майна. Процедура нотаріального посвідчення правочинів в цьому аспекті можуть виступити дієвим механізмом гарантування прав та інтересів суб'єктів, які беруть участь в такому правочині, за відсутності законодавчого оформлення нормативних обмежень щодо надання правового (судового) захисту правомочностям власника (правам володіння, користування та розпорядження) грошовими коштами та іншим майном, якщо такі кошти і майно здобуті в результаті вчинення правопорушення; як і визнання цивільно-правових правочинів, укладених з такими коштами та майном, недійсними з настанням наслідків, передбачених цивільним законодавством; невизнання права власності на такого роду майно тощо. Позитивним у цьому аспекті видається спосіб законодавчого врегулювання правил про форму правочинів відчуження нерухомості, за яким для даного виду договорів передбачається одночасно їх обов'язкове нотаріальне посвідчення та державна реєстрація. Одним із варіантів удосконалення існуючого механізму може бути покладення обов'язку повідомлення реєструючого органу не на заінтересовану особу – набувача за договором – а на нотаріуса. При цьому, укладаючи договір купівлі-продажу сторони одержують від нотаріуса правовстановлюючі документи і з підтвердженням факту державної реєстрації, яка вже відбулася. Таким чином, стримується зростання витрат на укладення правочину з нерухомістю, корупція в реєструючих органах

Ще одним проблематичним питанням видається можливість і необхідність розширення сфери застосування заходів протистояння проникненню «брудних» капіталів і розповсюдження цих засобів не тільки на банківські та небанківські фінансові установи, але і на посадових осіб нотаріальних органів. Необхідність використання саме такого підходу, на прикладі нотаріуса, пояснюється тим, що як тільки нотаріус стає учасником «відмивання» грошей, в його діяльності з'являється низка специфічних ризиків, які не піддаються регулюванню традиційними економічними методами⁷, і можуть полягати в застосуванні до такого нотаріуса або до його клієнтів санкцій з боку держави. Покладення в світлі цього на нотаріуса обов'язків по здійсненню податкового контролю, а також віднесення нотаріусів до суб'єктів первинного фінансового моніторингу видається виправданим, необхідним і таким, що відповідає сучасним світовим тенденціям.

Питання визначення та формулювання підстав обмеження обсягів таємниці вчинюваної нотаріальної дії залишається доволі проблематичним. Законодавчі інструменти застереження від настання несприятливих наслідків порушення нотаріальної таємниці можуть розцінюватися як необхідні і достатні для гарантування реалізації даного принципу. До таких інструментів відносяться обов'язок нотаріуса зберігати таємницю; обов'язок інших осіб, причетних до вчинення нотаріальної дії, дотримувати таємниці; видача довідок про вчинені нотаріальні дії та копій документів, що зберігаються у нотаріуса тільки особам, за дорученням яких, щодо яких вчинялася дія або їх спадкоємцям; заборона втручання в діяльність нотаріуса, спонукання його до вчинення неправомірних дій, вимагання від нього відомостей, що становлять нотаріальну таємницю; заборона вилучення (виїмки) реєстрів нотаріальних дій та документів, що передані нотаріусу на зберігання в порядку ст. 96 Закону України «Про нотаріат», а також печатки нотаріуса; надання довідок про вчинені нотаріальні дії та інших документів правоохоронним органам тільки на обґрунтовану письмову вимогу у зв'язку з справами, що знаходяться у провадженні цих органів, з обов'язковим зазначенням номера справи і прикладенням гербової печатки; довідки про суму нотаріально посвідчених договорів надаються тільки на обґрунтовану письмову вимогу органів державної податкової служби (при цьому слід розуміти, що органи та особи, не зазначені в статті 8 названого Закону, не можуть вимагати надання інформації від нотаріусів); заборона допитувати нотаріуса в якості свідка щодо відомостей, які становлять нотаріальну таємницю, крім випадків, коли цього вимагають особи, за дорученням яких або щодо яких вчинювалася нотаріальна дія. Іншими словами, будь-яке діяння в порушення встановленого режиму правового регулювання нотаріальної таємниці може кваліфікуватися як порушення такої таємниці і бути підставою хоча і не для скасування нотаріальної дії, але для притягнення винного до юридичної відповідальності. Зокрема, в порядку п. «ж» статті 12 названого Закону свідоцтво про право на заняття нотаріальною діяльністю нотаріуса, винного у порушенні вимог ч. 1 ст. 8 цього закону, може бути анульовано.

Зазначеними моментами, зрозуміло, перелік проблематичних і важливих як для сучасної нотаріальної практики, так і правоохоронної діяльності питань не вичерпується, проте в силу своєї демонстративності дає змогу відчути загальну спрямованість перспективної діяльності законодавців і громадськості у виробленні спеціальних цивільно-правових засобів протистояння «тінізації» економіки.

Другу групу засобів, що формують загальний клімат у взаємопроникненні нотаріату і процесів «тінізації» економіки, становлять особливості організації самої системи нотаріальних органів в Україні. Визначальним у цьому сенсі є питання обрання українським нотаріатом одного з двох відомих способів організації надання нотаріальних послуг – континентального (латинського) або англосаксонського. Критерієм вибору тої чи іншої моделі нотаріату має, очевидно, бути мінімізація негативних наслідків такого імпортування для правовідносин та їх учасників.

Аналізуючи привабливість кожного з типів нотаріату для України слід враховувати наступне. Нотаріальні послуги в країнах англосаксонського нотаріату є товаром, який повинен завоювати ринок, через що нотаріус у Новому світі звільнений від обов'язку бути неупередженим, а сама форма організації нотаріальної діяльності – від корупції, інших ознак «тінізації» певних її сфер, що свідчить про гарантовану можливість позбавитися зловживань у професійній сфері шляхом їх легалізації. Проте, ґрунтування нотаріаль-

ної діяльності на співвідношенні сил професіоналів, а не на рівності та справедливості, пояснює збільшення чисельності адвокатів, які виконують і функції нотаріусів, за останні десять років на 28 %, а кількості спорів за договорами – на 26,7 %, спорів у зв'язку з нерухомим майном – відповідно на 44,2 %⁸. Деякі країни пострадянського простору зі схожими правовими традиціями, зокрема Російська Федерація, вже обрали шлях часткової реалізації англосаксонського типу нотаріальної організації, зважаючи на його очевидні позитивні риси. Дійсно, небезпека корумпованості як однієї з проявів «тінізації» економіки, полягає не в ній самій, а в наслідках, які вона викликає. При цьому слід розуміти, що протидія «тінізації», корупції, відмиванню грошей потребує величезних витрат, нести які здатна не кожна держава. Тому в спеціальній літературі висловлюється думка про існування оптимального рівня «тінізації» економіки, тобто рівня, при якому реалізація подальших, наприклад, антикорупційних заходів стає небезпечним для суспільства⁹. Таким чином, вартість зниження негативних кримінальних проявів в сфері нотаріальної діяльності визначається негативними моментами введення англосаксонського типу організації нотаріату. До таких можна обґрунтовано віднести принаймні дві: збільшення кількості конфліктів юридичного характеру в сфері нотаріальної діяльності через непрофесійність нотаріусів чи свідоме ставлення до тої чи іншої правової ситуації; та розквіт хабарництва в судовій сфері через необхідність надання правової оцінки вчиненої нотаріальної дії або відмови в її вчиненні за заявами заінтересованих осіб. На підтвердження цього свідчать такі дані: витрати по здійсненню прав в судовому порядку у Великобританії та США перевищують аналогічні витрати в європейських країнах (Іспанії, Італії, Німеччині, Франції, Швейцарії) у 3-6,5 разів¹⁰.

Альтернативним типом організації нотаріату є так званий континентальний або латинський нотаріат. Очевидним є прагнення України саме до цього типу нотаріальної організації, який, тим не менш, не позбавлений серйозних негативних ознак. Так, здійснюючи цілу низку публічно-правових функцій нотаріус при цьому не займається приватнопідприємницькою діяльністю і обмежений як у своїй предметній, так і територіальній компетенції (особливо, якщо йдеться про державних нотаріусів). Таким чином, спосіб уповноваження державою нотаріуса на вчинення публічно-правових функцій природно визначає обсяг професійних зловживань, адже завжди існує спокуса стати на бік одної із сторін засвідчуваного договору, допустити свідомі порушення в оцінці законності документу, приховати інформацію від податкових органів, сприяючи ухиленню від сплати податків за винагороду. Ускладнюється ситуація наявністю поділу нотаріусів на два види – державних і приватних, перший з яких наділяється широким колом соціальних пільг, уповноважується на вчинення широкого кола нотаріальних дій, не підпорядковується економічному плануванню або бізнес-стратегії, оскільки не має на меті одержання не тільки прибутку, але і доходу (як приватний нотаріус). Приватний нотаріус, в свою чергу, зацікавлений в одержанні доходів, більших, ніж інші його колеги, оскільки здійснює свою діяльність на засадах вільної конкуренції, проте допускається до професійної діяльності за більш складною схемою, і несе відповідальність всім своїм особистим майном, в той час як суб'єктом відповідальності за дії державного нотаріуса є державна нотаріальна контора.

З врахуванням зазначеного більш прийнятною, вочевидь, видається така модель організації нотаріату, за якою принаймні буде відсутній поділ на нотаріусів державних і приватних. Оскільки такий нотаріус – його називають позабюджетний або ринковий – займає проміжне становище між сферою державною і сферою бізнесу. Здійснюючи правоохоронні функції, він діє як бізнесмен, і при цьому є жорстко обмежений публічно-правовим характером своїх уповноважень, що робить його корумпування практично неможливим: він не тільки надає послуги, але і виконує покладені на нього державою функції, конкурує з колегами, несе відповідальність своїм майном, при цьому самостійно визначає свою цінову політику.

Третьою групою засобів, які відображують механізми взаємодії нотаріату і «тіньової» економіки, є вимоги до претендентів на обіймання посади нотаріуса, а також процедури допуску до нотаріальної діяльності. Серед важливих проявів такої взаємодії слід назвати такі як методологія формування тарифної політики на ринку нотаріальних послуг; державне регулювання чисельності нотаріусів та встановлення територіальних обмежень їх діяльності; критерії визначення меж предметної компетенції осіб, які уповноважені на вчинення нотаріальних дій.

При визначенні тарифної політики на нотаріальні послуги повинна, очевидно, враховуватися та обставина, що певна стабільність в цінах на нотаріальному ринку сьогодні пояснюється існуванням обмежень у визначенні мінімального розміру плати за вчинення нотаріальної дії, яка справляється приватним нотаріусом, а іншими словами – фактом існування державних нотаріальних контор, послуги яких оплачуються за ставками державного мита – по мінімальному тарифу. У разі переходу України на систему єдиного нотаріату метод визначення тарифної політики буде розглядатися як елемент забезпечення принципу доступності нотаріальної послуги незалежно від рівня достатку заявника, дієвий механізм протистоянню корумпованості та криміналізації нотаріального сегменту юридичних послуг.

Методи визначення розміру плати за вчинення нотаріальної дії можуть бути класифіковані наступним чином. *Метод пропорційної (прогресивної або регресивної) шкали нотаріального тарифу* полягає у визначенні розміру плати за вчинювану нотаріальну дію в залежності від характеру цієї дії, її складності та тривалентності шляхом застосування підвищуючих або знижуючих коефіцієнтів. Антикорупційна ефективність регресивної шкали нотаріального тарифу дозволяє знизити фінансові витрати сторін правочину, при цьому встановити розмір нотаріального тарифу, якій відповідає ступеню відповідальності нотаріуса та якості наданої ним послуги. *Метод фіксованої ставки нотаріального тарифу* передбачає формалізацію розміру оплати послуг нотаріуса за вчинення стандартного кола дій, схожих за змістом, мірою відповідальності нотаріуса,

складністю та тривалістю. При цьому необхідний особливий порядок оплати, наприклад, посвідчення правочину, вартісна оцінка предмету якого істотно перевищує звичайну. У протилежному порядку фіксування тарифів на нотаріальні послуги може призвести до відмов у вчиненні «дорогих» правочинів або умисному зниженню сторонами оцінки предмету таких правочинів. Запровадження договірних начал у визначенні цін на нотаріальні послуги передбачається. В умовах існування обов'язкової нотаріальної форми по деяких видах цивільних правочинів негативним аспектом обрання *методу договірного тарифу* можуть бути відмови в посвідченні таких правочинів на підставі недосягнення згоди між нотаріусом і заявником щодо розміру плати за нотаріальні послуги. Окрім того, базуючись на принципах вільної конкуренції, метод вільного визначення тарифу підштовхує нотаріуса до зменшення розміру плати за свої послуги і аж ніяк не спонукає нотаріуса до підвищення їх якості, що б сприяло їх здороженню. Виправданим для даної моделі оплати нотаріального провадження видається встановлення фіксованої плати за посвідчення навіть приватними нотаріусами правочинів, які потребують обов'язкової нотаріальної форми, в розмірі державного мита, яке справляється за аналогічні нотаріальні дії державними нотаріусами. В інших випадках розмір тарифу може встановлюватися нотаріусом за домовленістю з клієнтом.

Серед обставин, що дієво впливають на ступінь «тінізації» і криміналізації нотаріату, можна відзначити і характер відповідальності нотаріусів за допущені порушення закону. Проблематичною¹¹ з точки зору ефективності попередження і боротьби з правопорушеннями в сфері нотаріальної діяльності видається визначена Законом України «Про нотаріат» формула об'єктивної сторони делікту, в разі вчинення нотаріусом такого правопорушення. Притягнення нотаріуса до матеріальної відповідальності потребує встановлення певних груп юридичних фактів, які у сукупності будуть утворювати умови такої відповідальності – вказані в законі вимоги, які характеризують підстави відповідальності і необхідні для застосування відповідних санкцій¹². Оскільки в умовах сучасного способу організації українського нотаріату підконтрольність його виражається в системі перевірок, які здійснюються відповідними управліннями юстиції, звітуванню за результатами своєї діяльності, то відповідальність нотаріуса, особливо приватного, носить, очевидно, екзогенний, зовнішній характер і не передбачає практичних можливостей застосування до нього дисциплінарних санкцій. Приватний нотаріус «притягується» до відповідальності, головним чином, клієнтом шляхом звернення до іншого нотаріуса або стягнення з нього сум відшкодувань завданої його неправомірними діями шкоди. Тому видається необхідним розробка та нормативне оформлення форм дисциплінарної відповідальності нотаріусів та форм контролювання їх як з боку органів юстиції, так і з боку Нотаріальної палати з чітким розмежуванням їх компетенції у визначеній сфері.

Не менш важливим в аспекті досліджуваної теми видається необхідність правової оцінки доцільності вдосконалення правового регулювання підстав притягнення осіб, на яких покладено вчинення нотаріальних дій, до юридичної відповідальності за діяння, пов'язані з умисним викривленням в документах звітності відомостей про свою діяльність. Вчинення правопорушень, у тому числі кримінального характеру, пов'язаних із порушеннями спеціальних правил нотаріального діловодства та звітності, не тільки сприяють «відмиванню» доходів, отриманих з порушеннями закону, але й підривають основні принципи функціонування фінансової системи держави. Формами вчинення таких діянь можуть бути порушення порядку відображення доходів у звітній документації – декларації про доходи; внесення неправдивих відомостей (реквізитів, записів) в звітні документи або порушення порядку їх складання та оформлення (наприклад, недотримання строків подання декларації або наявність в них неправдивих відомостей).

Важливим аспектом проблеми взаємопроникнення таких соціальних свищ як нотаріат і «тінізація» економіки є визначення правової природи нотаріального акту взагалі, як результату процесуальної діяльності нотаріуса по реалізації покладених на нього функцій, так і окремих видів таких актів – свідоцтв, посвідчувальних написів, які виступають в якості правовстановлюючих документів, що підтверджують дійсний характер, джерело походження майна, правовий титул, на якому майно належить відповідній особі. І отже, якщо нотаріус, будучи обізнаним про незаконність своїх дій, посвідчує документ, корупція виникає як засіб подолання заборон, які встановлюються правом. А обслуговуючи інтереси організованих груп, по суті ім'ям держави допомагаючи їм вчинювати злочин, протиправна нотаріальна діяльність стає проявом та стратегією поведінки кримінального угруповання.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що величезний потенціал нотаріату переоцінити важко, і полягає він, головним чином, в існуванні незалежного, розвинутого нотаріату та повноцінному дієвому його функціонуванні.

¹ Інформаційно-аналітичні матеріали щодо сучасного стану нотаріату в Україні. – К.: Міністерство юстиції України, 2008. – С. 17-18.

² Пронін Ф. Система протидії відмиванню «брудних» грошей в Україні: деякі аспекти відповідності міжнародній практиці // Ринок цінних паперів. – 2006. – № 5-6.

³ Насадюк О. Фіскально-контрольний нотаріат. Статус нотаріуса як податкового агента і суб'єкта первинного фінансового моніторингу // Юридическая практика. – 2008. – № 8 (530).

⁴ Фурса С. Я. Нотаріальний процес: Теоретичні основи. – К.: Істина, 2002. – С. 278-279; Стешенко Л. А., Шамба Т. М. Нотаріат в Российской Федерации. – М.: Норма, 2002. – С. 236.

⁵ Роль нотариата в противодействии коррупции и теневой экономике. – М.: Региональный общественный фонд ИНДЕМ, 2003. – С. 4.

⁶ Ярков В. В. Интервью с президентом Нотариальной палаты Свердловской области // Нотариальный вестник. – 2002. – № 12. – С. 46.

⁷ Проблемы борьбы с отмыванием денежных средств или иного имущества, приобретенных незаконным путем (Материалы «круглого стола») // Государство и право. – 2001. – № 2. – С. 116-117.

⁸ Роль нотариата в противодействии коррупции и теневой экономике. – М.: Региональный общественный фонд ИНДЕМ, 2003. – С. 5.

⁹ Klitgaard Robert. Controlling Corruption.— Berkeley CA: University of California Press. – P. 25-26.

¹⁰ Tort cost trend: an international perspective.— Tillinghast, 1989.

¹¹ Питання юридичної відповідальності нотаріуса досліджується в літературі, як правило, в загальнотеоретичному аспекті (Родионова Е. В. Социальная природа ответственности // Социальное и пенсионное право. – 2006. – № 3. – С. 16; Глаголев П. В. Юридическая ответственность в системе мер государственного принуждения. Автореф. канд. юрид. наук. – Саратов, 2007. – С. 7; Шахорский П. В. Нотариат в условиях правовой реформы // Нотариальный вестник. – 2003. – № 9. – С. 23.

¹³ В літературі питання підстав і умов відповідальності є дискусійним (Витрянский В. В. Договорное право. Т. 1. – С. 569; Брагинский М. И., Витрянский В. В. Договорное право, 1997. – С. 576-582; Советское гражданское право / Под редакцией О. А. Красавчикова, Т. 2. – С. 353.

Резюме

Стаття присвячена проблемним аспектам протидії процесам криміналізації економіки засобами нотаріату.

Ключові слова: протидія криміналізації економіки, нотаріат.

Резюме

В статье анализируются проблемные аспекты противодействия процессам криминализации экономики средствами нотариата.

Ключевые слова: противодействие криминализации экономики, нотариат.

Summary

In article is analyzed the theoretical and practical problems of determination of notary meaning at the system of opposition to economic criminalisation by notary means.

Key words: the opposition to economic criminalisation, notary.

Отримано 29.03.2010

С. С. БИЧКОВА

Світлана Сергіївна Бичкова, кандидат юридичних наук, доцент, професор Національної академії внутрішніх справ

ЦИВІЛЬНА ПРОЦЕСУАЛЬНА ДІЄЗДАТНІСТЬ ОСІБ, ЯКІ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У СПРАВАХ ПОЗОВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Поряд із юридичними фактами та нормами цивільного процесуального права, однією з підстав виникнення цивільних процесуальних правовідносин, а отже, передумовою набуття правового статусу особи, яка бере участь у справах позовного провадження, є цивільна процесуальна правосуб'єктність.

Слід констатувати, через свою природу правосуб'єктність є складною юридичною властивістю. Досліджуючи правову природу та структуру правосуб'єктності, більшість вчених дійшли висновку, що вона складається з двох елементів: правоздатності і дієздатності. При цьому саме цивільна процесуальна дієздатність у складі цивільної процесуальної правосуб'єктності викликає найбільше наукових суперечок.

Учасниками наукового диспуту щодо законодавчої дефініції цивільної процесуальної дієздатності, кола суб'єктів зазначеної правової категорії, її обсягу та підстав набуття, зазвичай, виступають такі вчені-процесуалісти, як: К. В. Гусаров, Д. Р. Джалілов, В. В. Комаров, С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, Д. М. Чечот, М. С. Шакарян, М. Й. Штефан, В. Н. Щеглов, С. В. Щербак та ін.

Приєднаємося до дискусії з окресленої проблематики і ми, при цьому *метою* нашої наукової розвідки буде дослідження юридичної природи цивільної процесуальної дієздатності визначеної групи суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин – осіб, які беруть участь у справах позовного провадження, з наступним розробленням висновків та науково-обґрунтованих пропозицій щодо оптимізації цивільного процесуального законодавства України.